

Hets mot folkgrupp, m.m. (vilande grundlagsförslag och följdlagstiftning)

Sammanfattning

I betänkandet anmäls för slutligt beslut det vilande förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen. Förslaget innebär att tillämpningsområdet för bestämmelserna om brottet hets mot folkgrupp utvidgas så att också hets med anspelning på sexuell läggning omfattas.

Vidare behandlas regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avser 16 kap. 8 § samt en motion.

Utskottet föreslår att riksdagen slutligt antar det vilande förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen samt utskottets förslag till lag om ändring i brottsbalken. Utskottet avstyrker motionen.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer (m) och (kd) samt ett särskilt yttrande (fp, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Vilande grundlagsförslag.....	4
Förslag till följdlagstiftning.....	4
Propositionen.....	4
Motionen.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Det vilande grundlagsförslaget, m.m.....	5
Det vilande grundlagsförslaget. Utskottets anmälan och yttrande.....	5
Följdlagstiftningen.....	5
Propositionen.....	5
Motionen.....	7
Utskottet.....	7
Reservationer.....	9
1. Tryckfrihetsförordningen (punkt 1).....	9
2. Tryckfrihetsförordningen (punkt 1).....	10
3. Brottsbalken (punkt 2).....	12
4. Brottsbalken (punkt 2).....	13
Särskilt yttrande.....	15
Transpersoner, m.fl. (punkt 1 och 2).....	15
Bilaga 1 Vilande grundlagsförslag.....	16
Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.....	16
Bilaga 2 Regeringens lagförslag.....	17
Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	17
Bilaga 3 Utskottets lagförslag.....	19
Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tryckfrihetsförordningen

Riksdagen antar slutligt det i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (kd)

2. Brottsbalken

Riksdagen antar utskottets i bilaga 3 intagna förslag till lag om ändring i brottbalken. Därmed avslår riksdagen motion 2001/02:K29 yrkande 1.

Reservation 3 (m)

Reservation 4 (kd)

Stockholm den 24 oktober 2002

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenth Högström (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Einarsson (v), Mats Berglind (s), Henrik S Järrel (m), Anders Bengtsson (s), Tobias Krantz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Hillevi Engström (m) och Liselott Hagberg (fp).

Redogörelse för ärendet

Vilande grundlagsförslag

Riksdagen beslutade den 15 maj 2002 (bet. 2001/02:KU23, rskr. 2001/02:234) att som vilande anta utskottets förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen (se bilaga 1).

Förslag till följdlagstiftning

Propositionen

I proposition 2001/02:59 föreslås att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till

2. lag om ändring i brottsbalken.

Lagförslaget återfinns i bilaga 2.

Motionen

2001/02:K29 av av Per Unckel m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut

1. Riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om att utvidga tillämpningsområdet för bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottets överväganden

Det vilande grundlagsförslaget, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen slutligt antar det vilande förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen (se bilaga 1).

Utskottet föreslår att riksdagen antar utskottets förslag till lag om ändring i brottsbalken (se bilaga 3). Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2001/02:K29 yrkande 1.

Det vilande grundlagsförslaget. Utskottets anmälan och yttrande

Det vilande förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen innebär att tillämpningsområdet för bestämmelsen om brottet hets mot folkgrupp utvidgas så att också hets med anspelning på sexuell läggning omfattas. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Genom detta betänkande anmäler utskottet det vilande förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen till kammaren för slutligt beslut.

Med hänvisning till vad utskottet anförde vid ärendets första behandling tillstyrker utskottet att riksdagen slutligt antar förslaget.

Följdlagstiftningen

Propositionen

Proposition 2001/02:59 hänvisades till konstitutionsutskottet. Utskottet beslutade den 12 december 2001 att till justitieutskottet överlämna propositionens lagförslag 2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avsåg förslaget till ändring i 17 kap. 10 § om övergrepp i rättssak. Justitieutskottet behandlade förslaget i betänkande 2001/02:JuU12, riksdagen följde justitieutskottets förslag (rskr. 2001/02:164, SFS 2002:117).

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 2001/02:KU23 regeringens förslag till ändringar i bl.a. brottsbalken. Utskottet föreslog i betänkandet att riksdagen skulle skjuta upp behandlingen av regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avsåg 16 kap. 8 § samt motion 2001/02:K29 yrkande 1 till 2002/03 års riksmöte. Riksdagen följde utskottets förslag.

Konstitutionsutskottet behandlar i detta betänkande propositionens förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avser 16 kap. 8 §.

Regeringen föreslår i propositionen att brottsbalkens bestämmelse om hets mot folkgrupp utvidgas så att den omfattar även hot och uttryck för missaktning mot folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på sexuell läggning. Kriminaliseringen bör, enligt regeringen, ske genom en utvidgning av de gällande bestämmelserna om hets mot folkgrupp.

Den valda lagtekniska lösningen syftar, enligt regeringen, till att markera att samma principiella överväganden skall göras vid bedömningen av en sådan gärning som avser exempelvis homosexuella som vid bedömningen av en gärning som avser någon av de andra grupper som skyddas av bestämmelserna om hets mot folkgrupp. Regeringen vill framhålla att förslaget till en kriminalisering av hets med anspelning på sexuell läggning, lika lite som den motsvarande i dag gällande kriminaliseringen av hets mot folkgrupp, är avsett att hindra en fri och saklig debatt. Meningen är alltså inte att hindra resonerang och diskussioner om homosexualitet, bisexualitet eller heterosexualitet vare sig inom kyrkor eller på andra håll i samhället. Det måste också vara möjligt för homosexuella och andra att i en fri och öppen debatt bemöta och tillrättalägga felaktiga uppfattningar och på så sätt motverka fördomar som annars riskerar att konserveras och leva kvar i det fördolda.

Den nuvarande lagstiftningen om hets mot folkgrupp innehåller också begränsningar så att inte varje yttrande som innehåller omdömen om en viss grupp eller varje uttryck för missaktning är straffbelagt. Således sägs i förarbetena bl.a. att det för straffbarhet bör krävas att det är fullt klart att uttalandet överskrider gränsen för en saklig och vederhäftig diskussion rörande gruppen i fråga. Vid prövningen av om en gärning utgör straffbar hets mot exempelvis homosexuella, måste också uttalandet eller meddelandet – liksom annars när det gäller prövningen av om en gärning utgör hets mot folkgrupp – alltid bedömas i sitt sammanhang. Motiven för gärningen måste därvid beaktas.

Ett visst utrymme för straffria kritiska eller liknande uttalanden måste självfallet finnas. Avgörande blir hur meddelandet framstår vid en objektiv bedömning. Vidare måste det med hänsyn till sammanhanget stå klart att gärningsmannens uppsåt med meddelandet varit att sprida ett sådant meddelande som innefattar hot mot eller missaktning för gruppen i fråga.

Det som nu föreslås kriminaliseras är hets mot kollektivt bestämda grupper med anspelning på sexuell läggning. Det rör sig alltså om sådana kränkande omdömen och hotfulla uttalanden om främst homosexuella som grupp som tar sin utgångspunkt i att gruppen har den läggning den har. Att endast citera och diskutera exempelvis religiösa urkunder faller inte inom det straffbara området enligt förslaget. Det bör däremot inte – lika lite som det i dag är tillåtet att utifrån religiösa texter hota eller uttrycka missaktning för muslimer eller kristna – vara tillåtet att använda sådant material för att hota eller uttrycka missaktning för homosexuella som grupp. Det är här viktigt att skilja uttalanden och meddelanden som anspelar på läggningen som sådan och uttrycker hot eller missaktning mot kollektivet på grund av denna läggning från sådana uttalanden eller andra meddelanden som anspelar på beteenden eller sådana uttryck som läggningen kan ta sig, men som inte kan tänkas syfta till att

kränka eller hota hela den grupp av människor som har denna läggning. Det måste t.ex. – på motsvarande sätt som i dag gäller i fråga om exempelvis uttalanden med anspelning på trosbekännelser – vara möjligt att diskutera olika livsstilar och livsåskådningar.

Motionen

I motion 2001/02:K29 av Per Unckel m.fl. (m) föreslås att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om att utvidga tillämpningsområdet för bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken (yrkande 1) i enlighet med vad som anförs i motionen. Enligt motionärerna skall alla människor i ett demokratiskt samhälle ha lika rätt, oavsett hudfärg, kön eller sexuell läggning. Tyvärr förekommer det att människor trakasseras och utsätts för brott bl.a. på grund av sin sexuella läggning. Det är oacceptabelt att någon utsätts för hot eller våld på grund av sin sexuella läggning. Motionärerna anser att det finns all anledning att agera kraftfullt mot sådana brottsliga handlingar. För Moderata samlingspartiet är bestämmelsen i 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) om varje medborgares rätt till yttrandefrihet en av de mest fundamentala principerna för ett fritt och demokratiskt samhälle. Värmandet om det fria meningsutbytet som en grundpelare i det fria samhället innebär att även moraliskt förkastliga åsikter ges utrymme. Priset för den egna yttrandefriheten är att också acceptera andra människors rätt att uttrycka sin uppfattning. Motionärerna ifrågasätter om hets med anspelning på sexuell läggning skall kriminaliseras på det sätt som nu föreslagits. I stället för att rikta in sig på skydd av olika grupper menar motionärerna att en lämpligare lösning skulle vara att ta sikte på brott som begås mot enskilda individer. Regeringens förslag innebär att en ny straffsanktion införs. Frågan är, enligt motionärerna, om regeringens förslag innebär en förbättring av skyddet för t.ex. homosexuella. Genom brottsbalkens bestämmelser om förtal, olaga hot, misshandel och uppvigling m.m. skyddas alla människor mot dylika angrepp på sin person – oavsett sexuell läggning. Motionärerna anser att förutsättningarna att ytterligare förbättra möjligheterna att komma åt kriminella handlingar i form av hets, hot o.d. genom denna lagstiftning bör utredas. Det finns en risk med att i lag ange grupper som anses särskilt skyddsvärda. En översyn av hela lagstiftningen om hets mot folkgrupp är därför påkallad. Möjligheterna att göra lagstiftningen mer generell bör utredas.

Utskottet

Utskottet gjorde i betänkande 2001/02:KU23 bl.a. följande ställningstagande.

Utskottet delar regeringens bedömning att hets mot homosexuella lagstiftningstekniskt bör behandlas på samma sätt som hets mot andra grupper som skyddas av den nu gällande bestämmelsen.

När det gäller frågan om skyddet enligt den föreslagna utvidgade kriminaliseringen bör begränsas till att avse endast homosexuell läggning anser regeringen att även om det är just de homosexuellas utsatta situation som motiverar att tillämpningsområdet för bestämmelsen om hets

mot folkgrupp utvidgas bör den lagtekniska utformningen av denna utvidgning ske på ett sätt som stämmer överens med utformningen av bestämmelsen i övrigt. Regeringen anser att brottsbeskrivningen generellt bör avse straffbara anspelningar på sexuell läggning samt att begreppet sexuell läggning bör, när det förekommer i lagtext, avse homo-, bi- och heterosexuell läggning. Utskottet delar regeringens bedömning när det gäller förslaget till 16 kap. 8 § första stycket brottsbalken och 7 kap. 4 § 11 tryckfrihetsförordningen.

Utskottet vidhåller sin bedömning och tillstyrker att 16 kap. 8 § brottsbalken ändras. Till följd av en redaktionell rättelse bör förslaget till ändring i 16 kap. 8 § brottsbalken få den lydelse som framgår av utskottets framlagda förslag till lag om ändring i brottsbalken, se bilaga 3. Utskottet avstyrker bifall till motion 2001/02:K29 yrkande 1.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Tryckfrihetsförordningen (punkt 1)

av Per Unckel (m), Henrik S Järrel (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen förkastar det i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen och tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1.

Ställningstagande

Alla människor i ett demokratiskt samhälle skall ha lika rätt, oavsett hudfärg, kön eller sexuell läggning. Tyvärr förekommer det att människor trakasseras och utsätts för brott bl.a. på grund av sin sexuella läggning. Vi anser att det finns all anledning att agera kraftfullt mot sådana brottsliga handlingar. Bestämmelsen i 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) om varje medborgares rätt till yttrandefrihet är en av de mest fundamentala principerna för ett fritt och demokratiskt samhälle. Värnandet om det fria meningsutbytet som en grundpelare i det fria samhället innebär att även moraliskt förkastliga åsikter skall ges utrymme. Priset för den egna yttrandefriheten är att också acceptera andra människors rätt att uttrycka sin uppfattning. Trots vårt starka avståndstagande gentemot alla former av trakasserier riktade mot homosexuella ifrågasätter vi om hets med anspelning på sexuell läggning skall kriminaliseras på det sätt som regeringen föreslagit.

I stället för att rikta in sig på skydd av olika grupper anser vi att en lämpligare lösning skulle vara att ta sikte på brott som begås mot enskilda individer. Vi ifrågasätter om förslagen innebär en förbättring av skyddet för t.ex. homosexuella. Genom brottsbalkens bestämmelser om förtal, olaga hot, misshandel och uppvigling m.m. skyddas alla människor mot dylika angrepp på sin person – oavsett sexuell läggning. Det finns också en risk med att i lag ange grupper som anses särskilt skyddsvärda. Att ange att hets mot vissa grupper är brottsligt kan t.o.m. sända signaler om att hets mot andra, icke angivna grupper är lagligt. Vi menar att en översyn av hela lagstiftningen om hets mot folkgrupp är påkallad.

Förslagen är att bestämmelserna i TF om tryckfrihetsbrottet hets mot folkgrupp och i brottsbalken om brottet hets mot folkgrupp skall utvidgas till att

omfatta även hets med anspelning på sexuell läggning. Inskränkningar i tryck- och yttrandefriheten måste alltid utgöra de exceptionella undantagen från huvudregeln om öppenhet. Möjligheterna till inskränkning skall alltså tillämpas restriktivt eftersom det är fråga om att inskränka grundlagsstadgade rättigheter.

Vi instämmer i att hets med anspelning på en persons sexuella läggning är oacceptabel och måste förhindras. Bestämmelsen om hets mot folkgrupp i TF är ett ingrepp i tryck- och yttrandefriheten och införandet av en ny straffsanktion måste medföra att det oönskade beteendet kan motverkas mer effektivt. Av material som bl.a. Kommittén om straffansvar för organiserad brottslighet m.m. presenterade framkommer inte något som tyder på att så är fallet. Vi ifrågasätter därför effektiviteten i den grundlagsändring som antagits som vilande och förslaget till ändring i brottsbalken.

2. Tryckfrihetsförordningen (punkt 1)

av Ingvar Svensson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen förkastar det i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.

Ställningstagande

I artikel 9 i Europakonventionen sägs om tanke-, samvets- och religionsfriheten att var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet; denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer. Friheten att utöva sin religion eller tro får endast underkastas sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten eller till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

Religionsfriheten är också garanterad i 2 kap. 1 § 6 regeringsformen. Noterbart är att religionsfriheten inte är inskränkbar enligt 12 § i kapitlet. Där hänvisas för de friheter som är inskränkbara till 13–16 §§. I 13 §, som medger inskränkningar i yttrandefriheten och informationsfriheten, omtalas vikten av vidast möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa och andra uppräknade angelägenheter.

Möjligen föreligger här en tolkningskonflikt mellan den oinskränkta religionsfriheten enligt 2 kap. 1 § 6 RF och meningen om yttrandefrihet och informationsfrihet i religiösa angelägenheter enligt 13 §.

Religionsfriheten har alltså ett starkt, till synes oinskränkbart, skydd i den svenska fri- och rättighetslagstiftningen.

Regeringen diskuterade detta i proposition 2001/02:59 på följande sätt. Regeringen framhåller att förslaget till en kriminalisering av hets med anspelning på sexuell läggning lika lite som den motsvarande i dag gällande kriminaliseringen av hets mot folkgrupp är avsett att hindra en fri och saklig debatt. Meningen är alltså inte att hindra resonemang och diskussioner om homosexualitet, bisexualitet eller heterosexualitet vare sig inom kyrkor eller på andra håll i samhället.

Det som föreslås kriminaliseras är hets mot kollektivt bestämda grupper med anspelning på sexuell läggning. Det rör sig alltså om sådana kränkande omdömen och hotfulla uttalanden om främst homosexuella som grupp som tar sin utgångspunkt i att gruppen har den läggning den har. Att endast citera och diskutera exempelvis religiösa urkunder faller inte inom det straffbara området enligt förslaget. Det bör däremot inte – lika litet som det i dag är tillåtet att utifrån religiösa texter hota eller uttrycka missaktning för muslimer eller kristna – vara tillåtet att använda sådant material för att hota eller uttrycka missaktning för homosexuella som grupp. Det är här viktigt att skilja uttalanden och meddelanden som anspelar på läggningen som sådan och uttrycker hot eller missaktning mot kollektivet på grund av denna läggning från sådana uttalanden eller andra meddelanden som anspelar på beteenden eller sådana uttryck som läggningen kan ta sig, men som inte kan tänkas syfta till att kränka eller hota hela den grupp av människor som har denna läggning. Det måste t.ex. – på motsvarande sätt som i dag gäller i fråga om exempelvis uttalanden med anspelning på trosbekännelser – vara möjligt att diskutera olika livsstilar och livsåskådningar, hävdade regeringen i propositionen.

Det kan möjligen förefalla något oklart vad regeringen avser med begreppet *diskutera* ställt i relation till t.ex. *predikosituationer*. Predikosituationer eller med andra ord en förkunnelse är i sig normerande till sin karaktär och kan alltså innehålla uppmaningar till ett visst beteende eller en viss livsstil. Det är diskutabelt om den typen av företeelser faller in under begreppet *diskutera*, enligt regeringens definition. Enligt mitt förmenande måste opinionsbildning avseende ett visst beteende eller en företeelse kunna ha ett normerande inslag utan att därmed falla inom det straffbara området. Självfallet måste en företeelse kunna ifrågasättas som sådan utan att för den skull kränkande uttalanden om gruppen som utövar en sådan företeelse görs.

Enligt regeringen är det tillåtet att citera religiösa urkunder avseende sexuell läggning. Utskottet har emellertid försvagat citaträtten och begränsat predikosituationer genom sin motivskrivning med uttrycken *torde*, *normalt* och *endast*. Utskottets skrivning lyder: "När det gäller predikosituationer torde det, enligt utskottets mening, normalt komma att ligga utanför det straffbara området att citera religiösa urkunder och endast uppmana åhörarna till att följa urkundernas inriktning." Utskottet har alltså inte på ett tillfredsställande sätt klarlagt rätten till en förkunnelse i anslutning till sådana citat. Jag anser därför att den oinskränkbara religionsfriheten har trätts för när genom denna oklarhet. I det läget återstår för min del att yrka avslag på den utökade kriminaliseringen i 7 kap. 4 § 11 tryckfrihetsförordningen.

3. Brottsbalken (punkt 2)

av Per Unckel (m), Henrik S Järrel (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i brottsbalken och tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K29 yrkande 1.

Ställningstagande

Alla människor i ett demokratiskt samhälle skall ha lika rätt, oavsett hudfärg, kön eller sexuell läggning. Tyvärr förekommer det att människor trakasseras och utsätts för brott bl.a. på grund av sin sexuella läggning. Vi anser att det finns all anledning att agera kraftfullt mot sådana brottsliga handlingar. Bestämmelsen i 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) om varje medborgares rätt till yttrandefrihet är en av de mest fundamentala principerna för ett fritt och demokratiskt samhälle. Värnandet om det fria meningsutbytet som en grundpelare i det fria samhället innebär att även moraliskt förkastliga åsikter skall ges utrymme. Priset för den egna yttrandefriheten är att också acceptera andra människors rätt att uttrycka sin uppfattning. Trots vårt starka avståndstagande gentemot alla former av trakasserier riktade mot homosexuella ifrågasätter vi om hets med anspelning på sexuell läggning skall kriminaliseras på det sätt som regeringen föreslagit.

I stället för att rikta in sig på skydd av olika grupper anser vi att en lämpligare lösning skulle vara att ta sikte på brott som begås mot enskilda individer. Vi ifrågasätter om förslagen innebär en förbättring av skyddet för t.ex. homosexuella. Genom brottsbalkens bestämmelser om förtal, olaga hot, misshandel och uppvigling m.m. skyddas alla människor mot dylika angrepp på sin person – oavsett sexuell läggning. Det finns också en risk med att i lag ange grupper som anses särskilt skyddsvärda. Att ange att hets mot vissa grupper är brottsligt kan t.o.m. sända signaler om att hets mot andra, icke angivna grupper är lagligt. Vi menar att en översyn av hela lagstiftningen om hets mot folkgrupp är påkallad.

Förslagen är att bestämmelserna i TF om tryckfrihetsbrottet hets mot folkgrupp och i brottsbalken om brottet hets mot folkgrupp skall utvidgas till att omfatta även hets med anspelning på sexuell läggning. Inskränkningar i tryck- och yttrandefriheten måste alltid utgöra de exceptionella undantagen från huvudregeln om öppenhet. Möjligheterna till inskränkning skall alltså tillämpas restriktivt eftersom det är fråga om att inskränka grundlagsstadgade rättigheter.

Vi instämmer i att hets med anspelning på en persons sexuella läggning är oacceptabel och måste förhindras. Bestämmelsen om hets mot folkgrupp i TF är ett ingrepp i tryck- och yttrandefriheten och införandet av en ny straffsanktion måste medföra att det oönskade beteendet kan motverkas mer effektivt. Av material som bl.a. Kommittén om straffansvar för organiserad brottslighet

m.m. presenterade framkommer inte något som tyder på att så är fallet. Vi ifrågasätter därför effektiviteten i den grundlagsändring som antagits som vilande och förslaget till ändring i brottsbalken.

4. Brottsbalken (punkt 2)

av Ingvar Svensson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K29 yrkande 1.

Ställningstagande

I artikel 9 i Europakonventionen sägs om tanke-, samvets- och religionsfriheten att var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet; denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer. Friheten att utöva sin religion eller tro får endast underkastas sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten eller till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

Religionsfriheten är också garanterad i 2 kap. 1 § 6 regeringsformen. Noterbart är att religionsfriheten inte är inskränkbar enligt 12 § i kapitlet. Där hänvisas för de friheter som är inskränkbara till 13–16 §§. I 13 §, som medger inskränkningar i yttrandefriheten och informationsfriheten, omtalas vikten av vidast möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa och andra uppräknade angelägenheter.

Möjligen föreligger här en tolkningskonflikt mellan den oinskränkta religionsfriheten enligt 2 kap. 1 § 6 RF och meningen om yttrandefrihet och informationsfrihet i religiösa angelägenheter enligt 13 §.

Religionsfriheten har alltså ett starkt, till synes oinskränkbart, skydd i den svenska fri- och rättighetslagstiftningen.

Regeringen diskuterade detta i proposition 2001/02:59 på följande sätt. Regeringen framhåller att förslaget till en kriminalisering av hets med anspelning på sexuell läggning lika lite som den motsvarande i dag gällande kriminaliseringen av hets mot folkgrupp är avsett att hindra en fri och saklig debatt. Meningen är alltså inte att hindra resonemang och diskussioner om homosexualitet, bisexualitet eller heterosexualitet vare sig inom kyrkor eller på andra håll i samhället.

Det som föreslås kriminaliseras är hets mot kollektivt bestämda grupper med anspelning på sexuell läggning. Det rör sig alltså om sådana kränkande omdömen och hotfulla uttalanden om främst homosexuella som grupp som tar sin utgångspunkt i att gruppen har den läggning den har. Att endast citera och

diskutera exempelvis religiösa urkunder faller inte inom det straffbara området enligt förslaget. Det bör däremot inte – lika lite som det i dag är tillåtet att utifrån religiösa texter hota eller uttrycka missaktning för muslimer eller kristna – vara tillåtet att använda sådant material för att hota eller uttrycka missaktning för homosexuella som grupp. Det är här viktigt att skilja uttalanden och meddelanden som anspelar på läggningen som sådan och uttrycker hot eller missaktning mot kollektivet på grund av denna läggning från sådana uttalanden eller andra meddelanden som anspelar på beteenden eller sådana uttryck som läggningen kan ta sig, men som inte kan tänkas syfta till att kränka eller hota hela den grupp av människor som har denna läggning. Det måste t.ex. – på motsvarande sätt som i dag gäller i fråga om exempelvis uttalanden med anspelning på trosbekännelser – vara möjligt att diskutera olika livsstilar och livsåskådningar, hävdade regeringen i propositionen.

Det kan möjligen förefalla något oklart vad regeringen avser med begreppet *diskutera* ställt i relation till t.ex. *predikosituationer*. Predikosituationer eller med andra ord en förkunnelse är i sig normerande till sin karaktär och kan alltså innehålla uppmaningar till ett visst beteende eller en viss livsstil. Det är diskutabelt om den typen av företeelser faller in under begreppet *diskutera*, enligt regeringens definition. Enligt mitt förmenande måste opinionsbildning avseende ett visst beteende eller en företeelse kunna ha ett normerande inslag utan att därmed falla inom det straffbara området. Självfallet måste en företeelse kunna ifrågasättas som sådan utan att för den skull kränkande uttalanden om gruppen som utövar en sådan företeelse görs.

Enligt regeringen är det tillåtet att citera religiösa urkunder avseende sexuell läggning. Utskottet har emellertid försvagat citaträtten och begränsat predikosituationer genom sin motivskrivning med uttrycken *torde*, *normalt* och *endast*. Utskottets skrivning lyder: "*När det gäller predikosituationer torde det, enligt utskottets mening, normalt komma att ligga utanför det straffbara området att citera religiösa urkunder och endast uppmana åhörarna till att följa urkundernas inriktning.*" Utskottet har alltså inte på ett tillfredsställande sätt klarlagt rätten till en förkunnelse i anslutning till sådana citat. Jag anser därför att den oinskränkbara religionsfriheten har trätts för när genom denna oklarhet. I det läget återstår för min del att yrka avslag på den utökade kriminaliseringen i 16 kap. 8 § brottsbalken.

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Transpersoner, m.fl. (punkt 1 och 2)

av Tobias Krantz (fp), Gustav Fridolin (mp) och Liselott Hagberg (fp).

Trots att allt fler inte anser homosexualitet vara något onormalt har andelen som utsätts för hot och våld beroende på sin sexuella läggning ökat. Enligt förslagen kommer bestämmelsen att utökas till att även omfatta anspelning på sexuell läggning, vilket vi välkomnar. Vi anser emellertid att också transvestiter, transsexuella och transpersoner bör omfattas. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att lägga fram lagförslag som förbjuder hets inte enbart mot homo- eller bisexuella utan även mot transsexuella, transvestiter och transpersoner.

BILAGA 1

Vilande grundlagsförslag

Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

4 §

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet skall såsom tryckfrihetsbrott anses följande gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara enligt lag:

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung *eller* trosbekännelse;

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse *eller sexuell läggning*;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 1998:1438.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 8 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung *eller* trosbekännelse, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa, till böter.

Föreslagen lydelse

16 kap.

8 §¹

Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse *eller sexuell läggning*, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

¹ Senaste lydelse 1988:835.